

ELŐFIZETÉSI ÁR:  
Egész évre. . . . 6 kor.  
Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó  
1-ső és 15-ik napján.

# A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:  
Városháza, Fődeizint 8. szám.  
Ide kérjük a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:  
Városi könyvnyomda-vállalat  
Irodája. Ide küldendők az elő-  
fizetési díjak és hirdetések.

= KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. =

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

## A debreczeni egyetem ügye.

Irta: Zsigmond Sándor.

„Mi, e törvénycikket s mind azt, ami abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezzel királyi hatalmunknál fogva helyben hagyjuk, megerősítjük s mind magunk megtartjuk, mind más hieink által megtartatjuk“.

Ezek a királyi szavak képezik az 1912. évi XXXVI-ik törvény cikk záradékát: a törvény szentesítését. — Ezek a királyi szavak teszik fel a koronát arra az évtizedes éber munkára és arra az áldozatkészségre, melyet Debreczen város közönsége és a magyarországi református egyház tiszántúli egyházkerülete végzett és áldozott azért, hogy a nagy magyaralföld metropolisában, Debreczenben, a háromszázados ősi kollégium helyén „tanszabadsággal felruházott királyi tudományegyetem“ állíttassék fel.

Két évtizedes komoly munka, milliókra menő áldozat kellett ahhoz, hogy a versengő, az emelkedni kívánó városok sorában Debreczen legyen a palma; hogy Debreczen város az egykor csak címzetes „Universitas Debrecinzi“ helyett, 1912-ben valóságos „tanszabadsággal felruházott királyi tudományegyetemet“ nyerjen.

Midőn ezen, városunk jövő kulturális fejlődésének biztos alapját képező törvényalkotásnál, mintegy határkőnél megállunk, nem kívánunk „vissza szállni a messze múltba“, hogy megrajzoljuk, mit tett Debreczen városa főiskolájáért s milyen kulturális munkát végzett ez a főiskola három századon át úgy a magyarság, mint különösen az alföldi magyar református nép közművelődése érdekében.

Ezt a visszatekintést megtette, elvégezte az az Emlékirat, melyet városunk közönsége pár évvel

ezelőtt kiadott, bizonyítva Debreczen városának a harmadik egyetemhez való elévülhetetlen érdemét s jogát.

Most tehát csak az alapvető munkára és a döntő lépések összefoglalására fektetjük a súlyt. Az alapvető munkára azért, hogy némi félreértést eloszlassunk, a döntő lépésekre azért, hogy elegendő képet alkothassunk egy arról, amit tettünk, mint arról, amit még tennünk kell az egyetemért.

### Alapvető munka.

A magyarországi reformátusok 1891—1893-ban Budapesten tartott zsinata által alkotott és királyi szentesítést nyert törvényeinek 405-ik szakasza felsorolván azokat a köznevelési és közoktatási intézeteket, melyeknek felállításáé és fenntartásához az 1791. évi XXVI. t.-c. alapján elévülhetetlen és kétségtelen joga van, a 4-ik pontban a theologiai jogi, középiskolai tanárképzővel kapcsolatos bölcsészeti fakultáción kívül jogkörébe veszi az egyetemet is.

Ez az egyházi törvény királyi szentesítést nyert. Ezzel a magyarországi református egyháznak teljes egyetem felállításához jog van biztosítva s tul van minden kétségen, hogy ha a református egyház hagyományos szegénysége e jog megvalósításának útjában nem áll: azóta legalább három karral, teljes erőben működő csonka egyeteme lenne Debreczennek s ehez megnyerte volna a törvényhozástól a fakultáció jogát is.

Fel kellett ezt jegyezni itt azért, mert a tárgyalások folyamán hangzott el olyan megjegyzés, mintha a református egyháznak nem lenne joga egyetem állításához.

A fentebb idézett egyházi törvényszakasz értelmében adott az országos zsinat felhatalmazást a tiszántúli egyházkerületnek arra, hogy

**IFJ. BARTHA ISTVÁN** KÖVEZŐ-MESTER ÉS  
**DEBRECEN, KOSSUTH-UTCA 35.** UT-ÉPÍTÉSI VÁLLALKOZÓ

Elvállal kocsintak, gyalogjárdák, udvarok, kapubejáratok kiburkolását terméskövel, kockakövel vagy téglával, vidéken is. Költségvetéssel szívesen szolgálók. — Telefon 785. szám.

meglevő theologiai és jogi akadémiaja mellett, szervezete és állítsa fel a középiskolai tanárképzővel kapcsolatos bölcsészeti akadémiát.

E megbízás folytán indult meg a mozgalom — az erőtgyűjtés, tőkeszerzés munkája.

Mint tudjuk, 1893-ban nagy lelkesedések közt tartották meg Debreczenben október 27-én, a Debreczen város színet-javát felölöl első értekezlet, melyen egyhangú lelkesedéssel csatlakozott a város társadalma az egyetem létesítésének eszméjéhez.

Az országos gyűjtés hasonlóan nagy lelkesedéssel indult meg. Majdnem tehetetlennek látszó kicsiny, maroknyi gyülekezetek jártak elől jó példával s hozták meg nemes lelkesedéssel ajándokokat. Ezeket a nagyok, filléreket a kicsinyek...

De... s ez a csodálatos és egyszerűségi jellemző minden emberi alkotásnál, hogy e mozgalom résztvevői között is sokan, elragadtatva az eszme által, de számot nem vetve az erővel, már az első kezdeményező lépéseknél a teljes egyetem létesítésének kérdését vetették fel. Holott egy kis számvetés után rájöhettek volna, hogy aminek megalkotására maga az állam is csak egy-egy felszázadon belül mer és tud vállalkozni; azt a szegény református egyház, — mert hiszen ekkor még „protestáns egyetemenről” volt szó — nem lesz képes megvalósítani.

Írataink közt kétségtelen nyomára találnak annak, hogy a teljes egyetem létesítésének felvetése épen a legbuzgóbb vezérek aggodalmát keltette fel, nem kis keserűséggel tapasztalta azt, hogy módos, tehetős egyének megvonják közreműködésüket a „kisebb” alkotástól azon a címen, hogy nekik *csonka egyetem* nem kell, tehát ezt nem támogatják. Amarra meg úgy sincsen elég erő: tehát sem ide, sem oda — áldozatot nem hoznak.

Ez első mozgalom félig-meddig megfeneklése után — egy évtized repült el. Számba véve az eredményt, kitűnt, hogy az országos gyűjtésből mintegy fél millió korona van együtt azon a három tanszék alapítványon kívül, melyet Debreczen város közönsége és a debreczeni református egyház helyezett kiállításba. Több, nagy tanszék alapítvány pedig néhány év alatt kinővi magát s módjában lesz az egyházkerületnek a bölcsészeti tanszék fejlesztése. Ekkor a tiszántuli egyházkerület elérkezettnek látta az időt, hogy az alvó, de meg nem halt leányzót életre keltsé.

Újabb erő gyűjtésére hívta hát fel az egyeseket, egyházakat s 1906-ban kimondta, hogy a bölcsészeti fakultást felállítja s egyelőre a humaniorák és az irodalom és történelem tanszékeit rendszeresítve, a tanárképzést megkezdi.

Az államtól megnyerte azt a biztosítást, hogy addig is, míg a fakultáció jogáról szó lehetne, a fakultás hallgatói az állami egyetemek akár-

melyikén épen úgy levizsgálhatnak, mintha annak hallgatói lettek volna s e biztosítás alapján az 1908-ik évben a tanárok megválasztottak s működésüket megkezdték.

Eközben mind erősebb mozgalom indult meg s mint egy nemzeti kérdés propagálatott országszerte a harmadik egyetem kérdése. Megmozdult Kassa, Szeged, Pozsony, Pécs, Temesvár. Debreczen maga 1906-ban (nov. 26.) bizottsági közgyűlésén mondta ki, hogy: „miután a debreczeni főiskola egyetemmé való átalakítása a városra úgy szellemi, mint anyagi tekintetben első rangú érdek, azt a nagy ügýhöz méltó áldozatokkal is megvalósítani óhajta.” Nagy bizottságot szervez tehát. Felhatalmazza azt a főiskola főhatóságával tanácskozársra s részletes munkát vár az eljárás módozataira, a létesítendő egyetem kereteire, a költségekre s különösen a város hozzájárulásának mértéke és fedezetére nézve. (1906—278/15,981/15,879. bkgy. sz.)

A főiskola főhatósága készen nyilatkozott a tárgyalásra. Már ekkor átégett a vezetőség egy másik nagy csalódáson is. Az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásának módozatait, a protestáns egyházak egyházi és iskolai szükségleteit felsoroló „Emlékirat” készítői, a felsőbb oktatásra felvett összegben 300,000 koronát vettek fel a debreceni bölcsészeti fakultás címen. Ezt az összeget a bizottság egy tagjának ezzel az indokolásával: „ez tisztán Debreczen dolga”, a bizottság törölte. Ezek után nem volt mit várni többé. Az egyetemi nagybizottság már biztosan referálhat a megbízást adó közönségnek, hogy a tiszántuli egyházkerület kész lesz a jogi és bölcsészeti tanszék alapokat, a könyvtár és szertárak használati jogát s ha szükség lenne rá: a Péterfia-utca elején birt telkekből a szükségeseiket az egyetem céljaira átengedni.

Igy hozta meg a város törvényhatósága 1908 március hó 26-án, az egyetemi bizottság javaslatai alapján, első konkrét határozatot, melyben 2.200,000 korona építési és kisajátítási költséget, a Szent-Anna-utca végén és a Czegléd-utcai temető előtt fekvő telkeket, a városi közkórházat, a bábaképezdét az egyetem céljaira az államnak felajánlja.

Az egyetemi nagy bizottság első munkálkodása befejezést nyer az „Emlékirat” elkészítésével és egy nagy küldöttség szervezésével, melyben nemcsak Debreczen összes közreműködési tényezői, hanem északkeletli Magyarország vármegyéi s városai is résztvettek volna.

Ennek a küldöttségnek szervezése a tanácsra bízott s egyes országos nevű férfiakon kívül Maramaros, Ugocsa, Bereg, Szatmár, Szilágy, Bihar és Nagyvárad, Zemplén, Szabolcs, Hajdu, Békés, Jásznagykun-Szolnok, Heves, Borsod, Mis-

kończ törvényhatóságai, Nyiregyház városa kéreltek fel a nagy küldöttségben részvételre.

Alig pár kivétellel, mindenik törvényhatóság lelkesen fogadta a meghívást s készséggel jelentette be csatlakozását, Debreszen mozgalmának támogatását.

Az országos politikai helyzet 1908-ról 1909-re fordulóban változott. A helyzet tehát nem kedvezett s így a kormányznak küldöttségileg megkeresése is elmaradt. Az ügy érdemére nézve azonban ez a halasztó incidens nem volt káros befolyással.

A tanács folytonos éberséggel kísérte a mozgalmat s az egyetemi újabb szervezett bizottságot is dolgoztatta aszerint, amint a versenyző városok mozgalma újabb, teljesebb, tisztább ajánlásokat hozott felzínre.

Bizalmas értekezletek tartottak. Ennek egy teljesen kimerítő és a végeredményre döntő befolyást gyakorló határozat lett az eredménye, mely az 1910. évi 217. számú határozatban jutott végeleges kifejezésre.

Ez a határozat kimondja:

1-ör, hogy a közönség a Debreczenben felállítandó tudomány egyetem számára, az előkészített vázlatrajzok szerint, kettő számú tantermet stb.

2-or, bővíti a városi közkórházat a 113—1910. bkgy. sz. közgyűlési határozat szerint.

3-or, felépíti a járványkórházat a 342—1909. bkgy. sz. közgyűlési határozat szerint.

4-er. épít népszanatóriumot.

5-ör, átengedi a bábaképző kész intézetet.

6-or, mindezek előállítására felajánl 5 millió koronát, mely összegbe a kórházakra már megállapított állami hozzájárulás és sanatórium-egyelt által felajánlott összeg is beszámítandó.

Kimondatott a határozatban az 5 millió hozzájárulásnak kölcsön útján fedezése, az egyetemi nagybizottság újja szervezése, megbízottat a tanács az ügy folytonos figyelemmel kíséréseivel, dr. Láng Lajos képviselő pedig felkérte, hogy hathatós befolyásával az ügyet sürgesse.

E közgyűlési határozat folytán (11,140 és 11,557—910. sz.) a tanács a maga részéről kiküldi az egyetemi bizottságba a polgármestert, a főjegyzőt, a tisztí főjegyzőt, kultur tanácsnokot és a főmérnököt. Megbízást ad a polgármester, főjegyző, ügyész és számvevőnek a kölcsön kedvező kieszközlésére s a közgyűlési határozatot megerősítés végett a m. kir. belügyminiszterhez felterjeszti

E mozgalom, s a tetest öltő ajánlatok provokáló hatással vannak a tisztántuli egyházkerület vezéreire. Nem mintha idegenkedtek volna attól az eszmétől, hogy a debreczeni főiskola egyetemi rangot nyerjen, teljes egyetemmé fejlesztessék. Hiszen az előző munkálatokban eléggé fényes tanu-

jelét adták annak, hogy a főiskola fejlesztését akarják, kívánják s ez érdekből messzemenő áldozatra készek. Arra azonban, hogy a főiskola megszűnésével állami intézménnyé legyen, közre nem működhettek. Legalább egyelőre nem. Kezük ez áldozatok szabad meghozatalainál bizonyos mértékig kötve volt. Köve volt a legtöbb nagy alapítvány alapító-levele által.

A tanárképzés céljára összegyűlt alap nagy részét a református egyházak hozták össze, — határozottan felekezeti érdekből cselekedtek ezt. — Ellenkező feltevést még csak képzelni sem lehet... Mint a debreczeni egyház a maga nagy alapítványánál, úgy egyesek is a maguk alapítványánál alapító-levelebe vették azt a kikötést, melyszerint alapítványok addig, is úgy adatik „míg a létesítendő egyetem a protestáns keresztény szellemi és hazafias magyar nyelvű tanítás meg nem szűnik.“ Ezt a kikötést foglalja be a debreczeni egyház alapító-levelebe 1912-ben.

Pedig a debreczeni egyház alapító-levele már azzal a tiszta tudattal készült, hogy nem protestáns, hanem állami egyetem pénzforrását növeli alapítványával. A régiebbek azonban határozottan a protestáns tanügyre, kizárólag a debreczeni főiskolára, annak fejlesztésére vannak adva.

Főgondnok, püspök, az egyházkerület összes tényezői esküvel vannak kötelezve, hogy az alapokat fenntartják, meg nem csonkítják, elidegeníteni nem engedik. A tárgyalások folyamán, egyik bizottsági gyűlésen az egyházkerületi főgondnok hivatkozik is esküjére (1908 febr.) kijelentvén, hogy ő, valamint az egyházkerület tényezői, az egyházkerület egyes megbízása és felhatalmazása nélkül tanszék alapoknak az állami egyetem részére átengedését még csak kitalásba sem helyezhetik, nem hogy arra határozott és lekötő ígéretet tehesse.

A dolog azonban megérett itt is. Nem azért, mintha igazuk lett volna azoknak, kik támadták az egyházkerület vezetőségét s úgy okoskodtak, hogy az alapítók alapítványait az iskola fejlesztésére, tehát az egyetemre is tették s így a főiskola vagyonát képező alapok minden aggály nélkül adhatók az állami egyetemre. Hanem igen azért, mert az egyházkerület időközben biztositókat nyert első sorban arra, hogy teológiai fakultása a maga egészében szerves kiegészítő részét fogja képezni az állami egyetemnek, hogy a lelkészképzői tisztán az egyház antonem jogkörébe tartozand. De biztositókat nyert arra is, hogy felszabaduló tanszék alapjait teljes egészében a középiskolai tanárképző szeminárium be rendezésére fordíttatja s így a protestáns szellemű tanári képzésre a kívánt befolyása végeredményben ugyanazt a célt, mit a bölcséleti fakultással kívánt elérni — teljesen biztosíthatja.

A tisztántuli egyházkerület vezéreai teljes tu-

datában voltak annak, hogy áldozatot hoznak Debreczenért a régi szoros viszony következtében s áldozatokkal bizonyoságot tesznek arról, hogy hivatásuk magaslatán állnak ott, hol nemzeti érdekből, a nagymagyaralföld szinmagyarországának intellektuális kell gondoskodni.

Igy érlelődött meg a tisztelt egyházkerületnél, hogy a harmadik egyetemnek Debreczenben felállítására érdekében hajlandó tanszék alapjaiból évi 100, illetőleg 115,000 korona járadékot biztosítani, s nagy könyvtárát, szertárait használni végezt az egyetem rendelkezése alá bocsátja.

(Folyt, köv.)

## Rendes közgyűlés.

1914 május 29.

Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsága 1914. évi május hó 29-ikén rendes közgyűlést tartott Domahidy Elemér főispán elnöklésével. A közgyűlésen jelen voltak: Domahidy Elemér főispán, Kovács József polgármester, Körner Adolf polgármesterhelyettes főjegyző, Szabó Kálmán és Csóka Sámuel tb. főjegyző, tanácsnokok. Dr. Vargha Elemér, Medgyaszay Miklós és Dr. Tóth Emil tanácsnokok, Dr. Magoss György főügyész, Dr. Dóczy Emil tb. főügyész, Rostás István rendőrőrfkapitány, Roncsik Lajos árvaszéki elnök, Kovács Kálmán ülnök, Koncz Ákos tb. tanácsnok, főlevéltáros, Szabó István, Koszorus Kálmán pénztárnokok, Szabó Elek, Dr. Hegedűs István és Dr. Vásáry István tb. tanácsnok aljegyzők, Sz. Nagy Lajos tb. főszámvevő, Kondor Kálmán főszámvevő, továbbá: Bakóczy Gábor, Dr. Balkányi Ede, Dr. Balkányi Miklós, Bárdos Géza, Bernhardt Sándor, Berzöffy Vince, Biczó Gyula, Blaskovics Mihály, ifj. Bozzay Pál, Bőszörményi Imre, Dr. Burger Péter, Borsos József, Csanak József, Csurka István, Cziffer Nándor, Dávidházy Kálmán, Debreczeni Jenő, Debreczeni Lajos, Dicsőfi József, Erdődy Lajos, Dr. Ferenczy Gyula, Dr. Fráter Imre, Dr. Freund Jenő, Dr. Gábor Jenő, Gyarmathy István, Herczeg János, Hoffmann Sándor, Horváth János, Jánosi Zoltán, Jóna János, ifj. Jóna János, Jóna Vince, Juhász Ignác, Kónya Lajos, Dr. Kemény Mór, Dr. Kénézy Gyula, Kernhoffer József, ifj. Kertész István, Kertész László, Király József, Dr. Kiss Gyula, Komlóssy Dezső, Kontsek Géza, Dr. Kőrösi Kálmán, Dr. Legányi Gyula, Márk Endre, Márkus Jenő, Dr. Márton Kálmán, Medgyesi Ferenc, Molnár Kálmán, Muraközy László, Nagy Jakab, Nagy Lajos, Nagy Pál, Otrokocsi Végth János, Pálffy Gábor, Patay József, Pavlovits Károly, Dr. Petzkó Ernő, Poroszlay László, Publig Ernő, Dr. Révi Nándor, Rickl Antal, Rochlitz Artur, Somossy László, Suhajda Béla, Sümeghy Ferenc, Dr. Szántó

Sámuel, Dr. Sz. Szabó László, Dr. Szöllös Dezső, Tafler Ignác, Thieszen Artur, Dr. Tüdös János, Dr. Ujfalussy József, Varjas Imre, Váray János, Vecsey Zoltán és Zelinger Ede biz. tagok.

Domahidy Elemér főispán elfoglalván az elnöki széket, szomorodott szívvel emlékezik meg a nagy Kossuth Lajos fia Kossuth Ferenc volt kereskedelmi miniszter elhalálozásáról. Bejelenti, hogy a városi Tanács a város közönsége nevében részvéttáviratot intézett a megboldogult özvegyéhez. azonban ez alkalommal nem mulaszthatja el, hogy a magyar nemzetet a nagy államférfi elhunytával ért veszteség felett érzett fájdalomnak kifejezést ne adjon, s javasolja, hogy a közgyűlés Kossuth Ferenc emlékét jegyzőkönyvében örökítse meg.

Megemlékezik továbbá Huttflész Kázmér bizottsági tagnak haláláról, ki hosszú ideig érdemes tagja volt a törvényhatóságnak. Emléket jegyzőkönyvbe kéri megörökíttetni.

Ezek után bejelenti, hogy a város polgármesteréhez két írásbeli indítvány érkezett be, egyik Sümeghy Béláé, ki a Csapó-utca elejének rendezését, a másik Zelinger Edéé, ki a tüdőbeteg gondozó intézet részére megszavazott 10,000 korona segély kiutalását sürgeti.

Ezzel a közgyűlés — ödvözölve a megjelenteket — megnyitja.

**1. Polgármesteri jelentés** a folyó évi március és április hónapokról.

### I. Közegészségügy.

A közegészségügyi viszonyok március hónapban a február havinhoz képest valamivel kedvezőtlenebbek voltak. Több volt a halálozás és megszorodott a vörheny betegek száma, mi mellett a légzőszervek hurutos bántalmai uralkodtak. Kétségtelenül része volt ebben a március havi rendkívüli nedves, esős időjárásnak. Fertőző betegségek közül előfordult vörheny 31, számarhurut 4, hasihagymáz 1, járványos fültőmirigylob 39, roncsoló toroklob 18, kanyaró 10, bányahimlő 2, gyermekági láz 1 esetben.

Halált okozott 6 vörheny, 2 roncsoló toroklob és 1 gyermekági láz.

A piacvizsgálatok rendszeren megtartattak és kielégítőek voltak a tapasztaltak.

A közegészségügyi ápril hónapban jelentékenyen javult. A halálozás száma egyenlő volt ugyan a március hónappal, de a megbetegedések száma nagy mértékben csökkent és a lefolyás is enyhe volt. Különösen feltűnő volt a ragályos betegségek csökkenése, mert míg márciusban 106 ilyen betegség fordult elő, addig ápril hónapban csak 66. Ezen betegségek nagy részét is a teljesen veszélytelen fültőmirigy lob és kanyaró esetek tették ki; halálozás pedig ápril

hónapban ragályos betegségben egy sem történt. Ellenben sok volt a gümőkór elhalálozás, aminek oka az, hogy a tél folyamán legyengült gümőkóros betegek rendszerint ápril és májusban halnak el.

A betegek gyógykezelése, piaci rendtartás, köztisztaság és általában a orvosrendészet tekintetében a viszonyok kielégítőek voltak.

A védhimlő oltások előkészítő munkái megtették.

#### Népesedés.

A két hónap alatt született a város belső és külső területén 572 gyermek, meghalt 332 egyén; házasságra lépett 120 pár.

#### Kórházi forgalom.

Március hónapra ájtott 330 beteg; március és ápril hónapban felvétellett 735; kibocsátott 727 egyén; meghalt 54 egyén; ápril végén ápolás alatt maradt 284 egyén.

A kerületi tisztí orvosok 617 fentjáró és 210 fekvő szegény beteget és cselédet gyógykezelték.

#### Mentőegylet működése.

A hatóság igénybe vette 97, magánosok 88 esetben.

#### II. Rendészet.

Letartóztattak: magánlakértésért 2 egyént; erőszakos nemiközösülésért 3 egyént; leánykerítésért 1 egyént; lopásért 10 egyént; csalásért 2 egyént; sikkasztásért 3 egyént; rendőri kihágásért 518, összesen 539 egyént.

Átadtak a kir. ügyészségnek 21 egyént, rendőrfőleg intéztek el 518 ügyet, összesen 539.

A városról eltoloncoltak 96 egyént; a városon keresztül 118-at; kényszer utlevéllel kiutasítottak 84 egyént, összesen 298 egyént.

#### III. Iparügy.

Iparengedéllyel vagy iparigazolvánnyal elláttak 134 egyént, kik ipariskolai alapra 1620 koronát fizettek be a házipénztárba. Munkakönyvet kiadtak 191 darabot.

#### IV. Katonaügy.

Mint átkelőt beszállásoltak 6 tábornokot, 17 törzstisztet; utóállítottak 2 idegen egyént. Előfogatot adtak 2 esetben.

#### V. Adóügy.

Befiztetett a két hónap alatt állami adó és kamatban . . . . .	153,028 K 79 f.
Országos betegápolási pótdadób. . . . .	7804 „ 14 „
Hadmentességi díjban . . . . .	2652 „ 74 „
Fegyveradóban . . . . .	114 „ 70 „
Házalási adóban . . . . .	18 „ — „

Idegen adó és illetékekben . . . . .	10,310 K 59 f
Orsz. gazd. munkás- és cseléd. pénztár . . . . .	315 „ 60 „
Keresk. és iparkamarai illetékekbe . . . . .	4081 „ 22 „
Nyírvíz szabályozási járulékok . . . . .	2436 „ 86 „
Utadóba . . . . .	12,749 „ 11 „
Ebadóba . . . . .	524 „ — „
Egyházi adóba . . . . .	5480 „ 48 „
Végrehajtási költség . . . . .	3749 „ 51 „
2 <sup>o</sup> / <sub>o</sub> -os ipariskolai adóba . . . . .	2048 „ 32 „
2 <sup>o</sup> / <sub>o</sub> -os tűzivaltság . . . . .	2048 „ 32 „
3 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> <sup>o</sup> / <sub>o</sub> -os alamizsna váltáság . . . . .	3584 „ 53 „
56 <sup>1</sup> / <sub>2</sub> <sup>o</sup> / <sub>o</sub> -os községi pótdadó . . . . .	57,865 „ 39 „

#### VI. Középitkezés és erdészet.

Megemlitem, hogy ápril. hónapban a rendőrségi palota építése és az egyetemi klinikák földmunkái megkezdődtek. — Erdészetre megemliteni valóm nincs.

#### VII. Községi bíróság ügyforgalma.

Február hónapról hátralék nem maradt . . . . .	—
Március és áprilisben új panasz érkezett . . . . .	667
Ebből elintéztetett ítélettel . . . . .	230
Közbeeső végzést hoztak . . . . .	148
Egyezséget kötöttek . . . . .	65
Megszűnt . . . . .	224
Hátralék nem maradt . . . . .	—
Vidéki megkeresés érkezett . . . . .	66
Végrehajtás elrendeltetett . . . . .	137
„ fogamatosított . . . . .	158
Felebbezés felterjesztetett . . . . .	60
Árverés elrendeltetett . . . . .	90
„ fogamatosított . . . . .	105
Utlevél kiadatott . . . . .	22

Március 4-ikén meghalt Szilágyi József házipénztári tiszt, március 9-én Simon Miklós rendőrkapitány. Mindketten hosszú időn keresztül szolgálták a várost hűséggel.

Az Aczél Géza főmérnök ügyében a szakértői vélemények beérkeztek, s az ügy ügyészi indítvány megtétele véget kiadatott Dr. Dóczy Emil tb. főügyésznek.

A postapalota építése tárgyalás alatt áll. Az egyetem alapkövetétele a legközelebbi jövőben megtörténik.

Jelentem végül, hogy a bizottsági közgyűlés azon határozatából kifolyólag, hogy az új rendőrségi szabályrendeletek f. év május 1-én életbe léptetendő, a szükséges intézkedéseket megtettem.

186—11,764—1914. bkgy.

#### Határozatok.

A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi.

2. **Belügyminiszteri leirat** a bábagyakorlatra vonatkozólag 346—1913. bkgy. sz. alatt

alkotott helyhatósági szabályrendelet jóváhagyása ügyében.

*Határozat.*

189/6880—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a leiratot tudomásul veszi.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

3. **Belügyminiszteri leirat** az egyetemi kórház építkezése, illetve építész tiszteletdíjának fedezete ügyében 299. és 470—913. bkgy. sz. a. hozott közgyűlési határozatokra vonatkozólag.

*Határozat.*

190—11,888/1911. bkgy. sz.

M. kir. Belügyminiszter urnak az egyetemi kórház építkezési költségeihez való városi hozzájárulás, illetve építész tiszteletdíjának fedezete tárgyában hozott 299—1913. és 470—1913. bkgy. sz. közgyűlési határozatok jóváhagyása ügyében kelt 78,039—1914. III. c. s. leiratát a bizottsági közgyűlés tudomásul veszi.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

4. **Belügyminiszteri leirat** a város által a Nagyléta—székelyhídi h. é. vasut kiépítésére megszavazott 150,000 K segély tárgyában.

*Határozat.*

191/7826/11,675—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanács azon javaslatával szemben, hogy a Belügyminiszter leirata tudomásul vessék, a jog- és pénzügyi bizottság javaslatát fogadja el és kimondja, hogy miután a belügyminiszteri leirat szerint a közgyűlés által a hozzájárulás ellenében megállapított feltételek közül a m. kir. Belügyminiszter ur éppen azokat nem hagyta jóvá, amelyek biztosítják a várost, hogy a vasut a város forgalmi és közgazdasági érdekeit szolgálja, — felkéri a Belügyminiszter urat, hogy a 223—1913. bkgy. sz. határozatot változatlanul jóváhagyani méltóztassék, mert amennyiben ez be nem következne, abban az esetben a megszavazott hozzájárulási összeget kifizetni nem fogja és az ide vonatkozó határozatát kénytelen lesz hatályon kívül helyezni.

Ezen határozatot 15 napi közzemle után, az esetleges felebbezással m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjeszteni rendeli.

5. **Belügyminiszteri leirat** a városok leg-sürgősebb hitelszükségeitnek kielégítése tárgyában.

*Határozat.*

192/10,881/11,890—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanács javaslatának elfogadásával a legnagyobb elismeréssel adózik

a nm. m. kir. Belügyminiszter urnak azon határozatos támogatásáért, amelyben a magyar városokat a mai súlyos gazdasági helyzetben azáltal részesítette, hogy lehetővé tette részükre azt, hogy a folyó évi hitelszükségeiteket egy nyugodt, hosszú lejáratu kölcsönnel kielégíthessék.

Megállapítja ugyan, hogy ezen kölcsön feltételei tényleg súlyosak, azonban ennek okát a mai gazdasági helyzetben keresi és találja meg, a maga részéről azonban a kölcsönből részesedni nem kíván.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

6. **Honvédelmi miniszteri leirat** a m. kir. honvéd főreáliskolában megüresedett két Andaházy—Szilágyi Mihály alapítványi hely betöltése iránt.

*Határozat.*

193/10,105—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a Tanács javaslatát elfogadja s a honvéd főreáliskolában megüresedett egyik alapítványi helyre Kertész Árpád ifjút hozza javaslatba.

Mintthogy ezen bemutatás után az egyik alapítványi hely betöltetlenül marad, a közgyűlés felhatalmazza a városi Tanácsot, hogy záros határidőn belül újból hirdessen pályázatot, a beérkezett kérvényeket bírálja el s a m. kir. honvédelmi Miniszter urhoz június 20-ig terjessze fel, Miről a városi Tanácsot értesíti.

7. **Jász-Nagykun-Szolnok vármegye közönségének átirata** a mértékhatélességi törvény módosítása tárgyában kelt feliratának támogatása iránt.

*Határozat.*

194/11,889—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a Jásznagykun-szolnokmegye átiratát hasonló szellemű felirattal támogatja.

8. **Abaujtorna vármegye közönségének átirata** a magyarországi fürdők érdekei megvédésére és emelésére irányuló fürdőtörvény alkotása ügyében kelt feliratának támogatása iránt.

*Határozat.*

198/11,891—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottsággal egyező javaslatát elfogadja és kimondja, hogy Abauj vármegye feliratát pártolja s a m. kir. Miniszterelnök urhoz hasonló szellemű pártoló feliratot intéz.

Miről a m. kir. Belügyminiszter ur felirat útján, a városi Tanács az iratokkal jegyzőkönyvi kivonaton értesítendő.

**9. Szabolcs vármegye közönségének átirata** a gazdasági ismétlő iskolák reformja tárgyában kelt feliratának támogatása iránt.

*Határozat.*

199/2996—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a feliratot hasonló szellemű felirattal támogatja.

Miről a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter urat felirat útján és Szabolcs vármegyét értesíti.

**10. Szilágy vármegye közönségének átirata** a fertőző betegségek leküzdésére és azok terjedésének megállítására irányuló törvény alkotása végett kelt feliratának támogatása iránt.

*Határozat.*

200/11,892—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak, a jog- és pénzügyi bizottság véleményével egyezőleg, Szilágy vármegye feliratát pártolja s a m. kir. Belügyminiszter urhoz pártoló feliratot intéz.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

**11. Az ujonnan szervezett két első osztályu rendőrkapitányi, négy második osztályu rendőrkapitányi, egy pénztári tiszti, egy segédnyilvántartói és az esetleg megüresedett állásoknak választás útján betöltése.**

*Határozat.*

201/1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a kijelölt választmány tagjainul Dicsőfi József, Kenézy Gyula dr. és Márk Endre biz. tagokat egyhangulag megválasztja; elnöklő főispán ur pedig Fráter Imre dr., Freund Jenő dr. és Komlóssy Dezső biz. tagokat kinevezi.

Megválasztottak I. o. kapitányokká: Mile Pál tb. rendőrkapitány, Dr. Harsányi Imre tb. rendőrkapitány.

II. o. kapitányokká: Komlóssy Pál tb. rendőrkapitány, Kiss József r. fogalmazó, Hortobágyi Ernő dr. tb. fogalmazó, Budaházy Jenő r. fogalmazó.

I. o. rendőr fogalmazónak: Pető Pál közíg. gyakornok, Dr. Tóth Gyula közíg. gyak., Dr. Olasz Vilmos közíg. gyak., Dr. Tóth Lajos közíg. gyak., ifj. Vass János közíg. gyakornok.

Pénztárosi állásra: Huszár Gyula h. szám-tiszt.

Segédnyilvántartónak: Király Ferenc irnok.

**12. Elhalálozás folytán megüresedett irnoki állás** választás útján betöltése.

*Határozat.*

215/1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a megüresedett irnoki állásra Kiss Ferenc igazolványos őrmestert választotta meg.

A megválasztottak a hivatalos esküt a közgyűlés színe előtt letették.

**13. A városi közkórház** 1913. évi zárszámadásának és 1915. évi költségelőirányzatának megállapítása.

*Határozat.*

216/1914. bkgy. sz.

A törvényhatósági bizottsági közgyűlés a városi közkórház 1915. évi költségelőirányzatát elfogadja és elfogadásra ajánlja a közkórház 1913. évi zárszámadását is és az ide vonatkozó számadási iratokat m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjeszteni rendeli. Egyidejűleg felhívja a bizottsági közgyűlés a közkórházi igazgatót, kórházi bizottságot és a városi tanácsot, miszerint tekintettel az egyetemi kórház felépítésével származandó viszonyokra, — a városi közkórház újra szervezésére, válságos pénzügyi állapotának gyökeres orvoslására s rendezésére és általában a mai követelményeknek megfelelő városi közkórház létesítésére vonatkozólag, a kórház jelenlegi helyéről kitelepítése kérdésével kapcsolatosan, részletes indokolt előterjesztést tegyen.

**14. Csokonai kör előterjesztése** a város szabad királyi városi rangra emelése 200 éves évfordulójának megünneplése iránt.

*Határozat.*

217/11,676—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés kimondja, hogy a két százados évfordulót megüli és megbizzza a városi Tanácsot az ide vonatkozó javaslat betervezésével.

**15. Tanácsi előterjesztés** a Debreczen—Nyirbatori h. é. vasut nagyerdei összekötő vágánya kihelyezése ügyében.

*Határozat.*

218/11,674—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak, a jog- és pénzügyi bizottság javaslatával szemben, a Dr. Márton Kálmán indítványát fogadja el és kimondja, hogy a debreczen—nyirbatori vasut összekötő vágányainak felbontásával a vasut akként vezetessék, hogy ezen vasut a nánási vasut vágányain induljon ki és haladjon a nyulasi megállóig, ahonnan a nagyerdő alatt építtessék meg az összeköttetés a jelenlegi nagyerdei külső erdőéri csöszháznál levő megállóig, ahol

azután csatlakozzék be a jelenlegi vágányokhoz. Addig pedig, míg ezen vágányösszeköttetés megépíthető lesz, kimondja, hogy a vasut a meglevő vágányokon, a Simonyi-uton és a Ferencz József-uton fusszon be a jelenlegi végállomásra.

A további teendőkkkel a városi Tanácsot megbizzza. Miről a városi Tanácsot az iratokkal értesíti.

16. **Ugyanaz** a Debreczeni Közhasznu Munkáshézipítő részvénytársaság részére átengedett városi tulajdont képező földek ügyében.

*Határozat.*

219/11,893—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság egybehangzó javaslata elfogadásával, a kért területeket, kivéve, mely az országos tanítói árvház használatában áll, átengedi 1914. okt. 1-től bizonyos feltételek mellett.

Ezen határozatot 15 napi közszemlére kitenni rendeli és ennek letelte után, az esetleg beérkező felelővel, a m. kir. Belügyminiszter urhoz jóváhagyás végett felterjeszti.

17. **Ugyanaz** a Pásti-utca rendezése folytán értékelkedési illetékek terhelendő telkek kijelölése iránt.

*Határozat.*

220/1350—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés kimondja, hogy a Pásti-utca rendezése folytán értékelkedési illetékek terhelendő telkeként a Pásti-utca 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. és 10. számu és a József kir. herceg-utca 19. 22. 24. és 26. sz. telkek vétetnek fel.

Miről a városi Tanácsot értesíti.

18. **Ugyanaz** a jóságigazgatói és műszaki tanácsosi állás szervezése, valamint a szervezeti szabályrendeletnek a kulturtanácsnok állásra előírt minősítésnek megváltoztatása tárgyában kelt 168—1914. bkgy. sz. határozat folytán.

*Határozat.*

221/9941—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés ezen ügyet a napirendről leveszi és felhívja a városi Tanácsot, hogy ide vonatkozó javaslatát a júniusi rendes közgyűlésen terjessze elő.

Miről a városi Tanács az iratokkal értesítendő.

19. **Ugyanaz** a Schäffer Ferdinand és neje hagyatékát képező Piacz-utca 38. sz. és a posta-épület jelenlegi telke közt nyitandó új utca ügyében a/171—1913. bkgy. sz. határozat folytán.

*Határozat.*

223/11,898—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés az ügyet a június hóban tartandó rendes közgyűlés napirendjére tűzi ki.

Miről a városi Tanácsot értesíti.

20. **Ugyanaz** az állami kisegítő iskola építésére költségek engedélyezése és az iskola helyének kijelölése iránt.

*Határozat.*

224/11,895—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság javaslatának elfogadásával, a kisegítő iskola felépítését a Bocskai-téren 640 négyszögöl területen felépítleti 4200 korona bérnek, mint annuitásnak terhére felveendő kölcsönből bizonyos feltételek mellett.

Ezen határozatot 15 napi közszemlére kitétetni és ennek elteltevel jóváhagyás végett a m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjeszteni rendeli.

21. **Haranghy György ajánlata** libakerti földjének eladása tárgyában.

*Határozat.*

225/11,894—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a földet nem kívánja megvenni.

Miről a városi Tanácsot és Haranghy Györgyöt értesíti.

22. **Dr. Márton Kálmán kérvénye** telekeldarabolás engedélyezése iránt.

*Határozat.*

226/1356—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés kimondja, hogy a telekdarabolást bizonyos feltételek mellett megengedi.

Miről a városi Tanácsot értesíti.

23. **Petőfi dalkör kérvénye** 300 korona évi segély megszavazása iránt.

*Határozat.*

227/11,683—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés egyszersmindenkorra segélyül 300 koronát szavaz meg a Petőfi dalkörnek.

Miről a városi Tanácsot az iratokkal értesíti.

24. **Debreczeni Gazdasági Egyesület kérvénye** a Magyar Gazdaszövetség 1915. évi országos nagygyűlésének városunkban rendezése tárgyában.



*Határozat.*

228/11,896—1914. bkgy. sz.

A közgyűlés a városi Tanácsnak, a gazdasági, jog- és pénzügyi bizottság javaslatával egyetemben elhatározza, hogy a Magyar Gazdaszövetséget a város nevében 1915. évben meghívja. Ezen országos gyűlés fogadtatása rendezése és költségére a Debreczeni Gazdasági Egyesület előterjesztésére 10,000, azaz Tízezer korona összeget szavaz meg és elrendeli, hogy ezen összeg az 1915. évi költségvetésbe felvéssék s megbizza a városi Tanácsot, hogy a Magyar Gazdaszövetséget az 1914. évi június 17-én Temesváron tartandó országos gyűlésén Debreczen sz. kir. város nevében meghívja és a további teendők felől intézkedjék

Ezen határozat 15 napi kifüggesztési határidő után, jóváhagyás végett a Nagyméltóságu Belügyminiszter urhoz felterjesztetni rendeltetik.

25. **Nyomdai alkalmazottak kérvénye** fizetési osztályba sorozásuk iránt.

*Határozat.*

229/11684—1914. bkgy.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság javaslatával egybehangzóan tett javaslatát elfogadja és kimondja, hogy a városi nyomdának az alkalmazottjai, kik 1907. év óta szolgálnak, a jelenlegi szabályzatban megállapított fizetési osztályban, az 1914-ik évi január 1-től járulak a szabályzatban megállapított második fizetési osztályba soroztatnak be.

Miről a városi Tanácsot az iratok kapcsán értesíti.

26. **Gyarmathy István kérvénye** az oblati haszonbérleten két új göré építésének elrendelése iránt.

*Határozat.*

230/11,884—1914. bkgy.

A közgyűlés a városi Tanácsnak a jog- és pénzügyi bizottság véleményével egybehangzó javaslatát elfogadásával engedélyt ad arra, hogy a belső oblati bérleten két új göré létesíttessék, s a régi nagy göré elbontásából kikerülő anyagokból a régi kisebb göré kijavíttassék; ezen munkára széles körben közre teendő versenytárgyalás tartását rendel el és pedig a városi mérnöki hivatal által beterjesztett terv és költség kimutatás alapján két módozat szerint, vagyis, hogy a vállalkozó szerzi be az összes téglát és tölgyfa anyagot, vagy pedig a város díjtalanul bocsájtja vállalkozó rendelkezésére a hortobágyi készletből a téglát és a pallagi készletből a tölgyfaanyagot, mind két módozat

szertint a vállalkozó kereseti követelése 1915. év február 15-én fog kamat nélkül a város által kifizettetni.

Elrendeli továbbá, hogy ezen építkezés költségeinek fedezésére az 1915. évi költségvetésbe 9568 kor. összeg vétessék fel.

Ezen határozat 15 napi kifüggesztés és határidő letelte után jóváhagyás végett a m. kir. Belügyminiszter urhoz felterjesztetni rendeltetik.

27. **Gyöngyösi Viktor felebbezése** személyi pótlékának nyugdíjba beszámítása iránti kérvényét elutasító tanácsi határozat ellen.

*Határozat.*

231/11,897—1914. bkgy.

A közgyűlés a kérelmet nem teljesíti.

Miről a városi Tanácsot az iratokkal értesíti

28. **Szabadság iránti kérvények.**

*Határozat.*

232/11,480—1914. bkgy.

A közgyűlés Mező József rajzolónak nyolc heti, Medgyessy Lajosnak 3 havi, Hamar László gyámpéztári ellenőrnek 3 havi, Illéssy Gyula tb. kapitánynak 6 heti, Bruckner Ödön építőmesternek 6 heti, Minóri Géza irnoknak 4 heti, Szőke János irnoknak 6 heti szabadságot engedélyezett.

Miről a városi tanácsot értesíti.

29. **Bábaoklevél kihirdetése.**

*Határozat.*

239/10,314—1914. bkgy.

A közgyűlés Kövér Erzsébet oklevelét kihirdeti.

30. **Tanácsi előterjesztés** a jog- és pénzügyi bizottságban a helybeli gazdasági akadémiának a városunkban felállítandó egyetemhez kapcsolása tárgyában a m. kir. kormányhoz felírat intézése iránt tett indítvány folytán.

*Határozat.*

196/1914. bkgy.

A közgyűlés kimondja, hogy ez irányban úgy a vallás- és közoktatási-, mint a földművelési miniszter urakat megkeresi.

Miről a városi Tanács az iratok kapcsán értesítetik.

2. **Ugyanaz** a jog- és pénzügyi bizottságban a Budapestről elhelyezni tervezett m. kir. Kertészeti Intézetnek városunkban elhelyezése tárgyában, a m. kir. kormányhoz felírat intézése iránt tett indítvány folytán.

*Határozat.*

197/11,887 - 1914. bkgy.

A közgyűlés elhatározza hogy, a m. kir. földmívelésügyi miniszter ur feliratban kéressék fel aziránt, hogy a m. kir. kertészeti intézetet városunkban helyezze el.

Miről a m. kir. földmívelésügyi miniszter ur felirattal értesítettik.

240/1914.

A tárgysorozatba felvett ügyek letárgyalása után elnöklő főispán uf törvényben gyökerező jogánál fogva Dr. Komlóssy Pál II. o. rendőrkapitányt I. o. tb. rendőrkapitánnyá, Illéssy Gyula I. o. rendőrfogalmazót pedig tb. II-od rendőrkapitánnyá nevezi ki.

241/1914. bkgy.

Mint hogy a tárgysorozat kimerítettett, elnöklő főispán a bizottsági tagok érklődését annak köz-hírré tétele mellett, hogy a közgyűlés jegyző-könyve a f. hó 30-ikán d. u. 3 óraker tartandó hitelesítő közgyűlésen fog megbítesítettetni, a közgyűlést este 1/2 óraker berekeszti.

**Szabályrendelet****a házi szemét gyűjtése és kifuvarozása tárgyában.**

## 1. §.

Debreczen sz. k. város beépített városrészei a tanító árvaosztól a M. Á. V. állomásig, továbbá az Apaffi- és Hajnal-utcáktól a Hatvan- és Mester-utcák végéig egységes köztisztasági körzetbe foglaltatnak.

## 2. §.

Az ezen köztisztasági körzetben levő összes köz- és magánlakásokban, irodái, üzleti és egyéb helyiségekben összegyűlő házi szeméttel ezen szabályrendelet életbelépésétől kezdődőleg a városi köztisztasági és fuvarozási vállalat rendelkezik, s ezen szemétnak legalább minden második napon való elfuvarozása e vállalat joga és kötelessége.

## 3. §.

Házi szemét alatt a konyhai hulladékok, a lakásokban, irodái és üzleti helyiségekben, lépcsőkön és az udvarokban összesepert por és falevél értendők, továbbá mindennemű fűtési anyag-hulladék, a lakásokhoz tartozó pincék, fűskamrák és padlások söpredéke, valamint a szalmazsákok elhasznált anyaga végül a lakásokban származó üveg és cserép törmelék is. Ezen üveg és cserép törmelék azonban az előbb felsorolt szemét nemüektől — a házi szemét értékesíthetése céljából — el-

különített ládába gyűjtendő, melyet a vállalat időnként külön erre a célra alkalmazott kocsin köteles elszállítani.

## 4. §.

Házi szemétnak nem tekinthetők: az építési anyag törmelékek, fal és tető-törmelékek, az udvarokon összegyűlt hó, jég és sár, kerti- és gyártásból származó hulladékok, az üzleti helyiségben származó forgács, göngyölő anyag, gyökérfélék és más nagy teriméjű árú hulladékok, valamint az istálló trágya és az állati hullak sem. Az ilyen hulladékok elfuvaroztatása is a felek kívánatára a köztisztasági és fuvarozási vállalat által eszközölhető ugyan előzetes bejelentés és a városi tanács által évről-évre megállapítandó mérsékelt díjak lefizetése után. Azon felek azonban, akik nem a városi vállalat által fuvaroztatják az ilyen házi szemétnak nem tekintendő hulladékokat, kötelesek azt mindenkor a városi tanács által meghatározandó helyen lerakítani.

## 5. §.

A házi szemétnak az összegyűjtéséről, kezeléséről és az elszállító kocsihoz való kiszállításáról a háztulajdonos, illetve annak megbízottja tartozik gondoskodni.

Ha a háztulajdonos, illetve annak megbízottja ezen kötelezettségét másra ruhazza, úgy azt a városi köztisztasági és fuvarozási vállalatnál előre köteles bejelenteni, amennyiben, ha ezt előre be nem jelentené, úgy vitás esetekben mindenkor a háztulajdonos a felelős.

## 6. §.

A házi szemetet lakásonként minden fél köteles fedővel ellátott, a vállalat céljainak megfelelő, esetleg a városi vállalat által beszerzési áron rendelkezésére bocsátandó ládába gyűjteni és azt abban a vállalat szeméthordó kocsijaihoz szállítani, melyeknek megérkezése csepengetéssel jeleztetik.

## 7. §.

Az összegyűjtött házi szemetet a Köztisztasági és fuvarozási vállalat a Piac, Péterfia, Csapó, Kossuth, Szentanna, Hatvan, Széchenyi, Miklós, Deák Ferenc, és Hunyadi-utcákról köteles minden nap, a többi utcákról pedig legalább minden másodnap elszállítani.

Vasárnap és a több napos ünnepek első nap délutánján a szemétszállítási munka szünetel. A szállítás április hó 1-től szeptember hó 1-ig reggel 5 óraker a többi hónapokban reggel hat óraker veszi kezdetét.

## 8. §.

A házi szemét kihordásáért egy évre az előző évi házbérvédelmi adó kivetése céljából

megállapított nyers házbérvédelem  $\frac{3}{4}\%$ -át köteles a háztulajdonos fizetni, de az ezen kulcs szerint megállapítandó összeg 500 kor.-nál több és 10 kor.-nál kevesebb nem lehet.

## 9. §.

Ezen  $\frac{3}{4}\%$ , illetve 500 kor. legmagasabb és 10 kor. legkisebb összegben megállapított illeték az adómentes épületek után is fizetendő. Jogerős pénzügyi hatósági végzéssel igazolt egy évnél tovább tartó laküresedés esetén a háztulajdonos a kivett szállítási illeték aránylagos részének törlését kérheti.

## 10. §.

A háziszemét kifuvarozásáért járó illeték negyedévenként előre fizetendő be a vállalat pénztárába. Nem fizetés esetén azok a város adóhivatala által közadók módjára hajttnak be.

## 11. §.

Ezen szabályrendelet életbeléptetésével az 1. §-ban megállapított körzetben, minden háztulajdonos köteles a telkén levő szemét gödröt betömetni

## 12. §.

Azon háztulajdonos, illetve annak megbíztója a ki a fenti szabályrendelet 4., 5., 6. és 11. §-ában megállapított kötelezettségének eleget nem tesz, kihágást követ el és 100 kor.-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetettik.

## 13. §.

Amennyiben pedig a köztisztasági és fuvarozási vállalat azon kötelezettségének, hogy a házi szemetet minden nap, illetve minden második nap kiszállítani tartozik, eleget nem tesz, úgy a köztisztasági vállalat ezen cselekménye kihágást képez, s ezért a vállalat intézője vagy helyettese, illetve a vállalat mulasztást elkövető alkalmazottja is 100 kor.-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntethető.

## 14. §.

Ezen szabályrendeletbe ütköző kihágások felett első fokban a rendőrfőkapitányság, II. fokban a városi tanács, III. fokban pedig a m. k. belügyminiszter bíraskodik.

## 15. §.

Ezen szabályrendelet kormányhatósági jóváhagyás és kihirdetés után lép életbe.



M. kir. földmívelésügyi miniszter.

48,100/III-A-1. szám.

## Körrendelet.

Valamennyi városi és vármegyei törvényhatóságnak.

Kérdés merülvén fel azíránt, hogy a bélyegzetlen, illetve hamisított bélyeggel aruba bocsátott husok elkobzása minő szabályok szerint történjék s az ilyen hus elkobzás után minő elbánásban részesíttessék, erre vonatkozólag — az Országos állategészségügyi Tanács szakvéleményének maghallgatása után — mihez tartás és megfelelő eljárás végett a következőkről értesitem a közönséget:

Az ilyen husok elkobzására és az azokkal való további elbánásra nézve a husvizsgálat tárgyában 54,300—908. szám alatt kiadott itteni rendelet 86. §-a közelebbi intézkedéseket nem tartalmazván, e részben általában az 1888. VII. t.-c. 155. §-ának rendelkezései tekintendők irányadóknak. Mindazonáltal az ilyen husok emberi élelemre csak az esetben értékesíthetők, ha nem lettek az idézett rendelet 114. §-ának harmadik kikezdésében megállapítottaknál kisebb részekre földarabolva, ha az egyes darabokban az illető testrészek nyirokcsomói felfalálhatók s ha az utólagosan foganatosított husvizsgálat alapján közfogyaszásra alkalmasoknak találtak.

Ez esetben is az ilyen származásokról fogva csekélyebb értékűeknek tekintendő husok értékesítése *csakis hatósági husszékekben való árusítás útján* történhetik. Az értékesítés alapján befolyó vételárból a hatósági husszek használatáért fizetendő díjak levonása után fennmaradó összeg pedig az 1901. XX. t.-c. 23. §-ában megjelölt célokra fordítandó.

Ha azonban az 54,300—908. számú rendelet 86. §-a alapján elkobzott husok az ezen rendelet 114. §-ának 3-ik kikezdésében jelzetteknel kisebb darabokra lettek felaprítva, illetve, ha az egyes darabokban az illető testrészek nyirokcsomói már fel nem találhatók s így az utólagos husvizsgálat sikeres megjítésének alapfeltételei hiányoznak, úgy az esetben, ha az ilyen husok a fent jelzett korlátozással sem bocsáthatók emberi fogyasztásra, hanem azok a többször hivatkozott rendelet 88. §-ában előirt elbánás alá veendőek.

Továbbá még azon kérdés is intézített hozám, hogy az 54,300—1908. számú rendelet 114. §-ában előirt mintából eltérő igazolvánnyal idegen helyről behozott, bélyegzetlen hus a behozó mérsárosnak saját székéből korlátozás nélkül leendő kimerésre kiadható-e.

Erre vonatkozólag közlöm, hogy az ilyen hus, a hivatkozott rendelet 86. §-a alapján szintén minden esetben elkobzandó. Az értékesítés

tekintetében pedig a jelen rendelkezésben foglalt szabályok tekintendők irányadóknak.

Budapest, 1914 május 15.

A miniszter helyett:

Baróthy s. k.,  
allamtitkár.

## Az öntözés, mint az aszály elleni küzdelem eszköze.

Irtta: Dr. Hegedűs István, aljegyző lb. tanácsnok.

(Folytatás.)

Arizona állam földje a terméketlen sivatag-zónához tartozott s összes flórája a ház magasságra nőtt Cerenis giganteus, a Fouquieria splendens órtás kaktuszok, a Vízvaga, Opuncia, Aloe és Yuccapálma tövén a sárgászöld törpe kutyatej s néhány gyomnövény tenyészett mindaddig, míg a Salt River völgyében épített völgyzáró gát zsilipjein keresztül ömlő víz 200,000 acre földet nem változtatott földi paradicsommá, ahol a legváltozatosabb növénytermeléssel intenzív állat-tenyésztés üzetik s e vidékeket kis távolságra egymástól narancs-, füge- és citromligetek oázisai tarkítják.

A Salt River völgyzáró gát víztömegének súly-energiája és a hegyekből előtörő folyók vizesése turbinákkal villanyáramot fejleszt s e villanyáram a kavicsba furrott ártezi kutakból állandóan emeli az altalaj vizét. A víz így szaporítja magát.

Az amerikai farm a tenyészállatoknak friss vizet adó ártezi kut vagy szelkerék nélkül alig képzelhető el. Szerencsések a farmerek e téren is, mert nekik az ártezi kut felényibe sem kerül, mint az alföldi gazdáknak.

A Californiai Sacramento folyó két oldalán két millió acre föld öntözési vízművei most készülnek. E vízmű egyike lesz a legnagyobb szabásuaknak, melyel a tavaszi romboló áradások, 7 gyűjtőmedencébe felfogva, elháríthatnak; a folyamvölgy 200 mérföld széles területe tétetik öntözéssel termővé, a szikes területek sziktelemités végett alagsóvezetnek. A főcsatornák hajózhatók lesznek.

Ott, ahol sok a szikes talaj, azokat alagsóvezéssel javítják meg, illetve feszik termővé. Ugyanis kísérletekkel beigazoltattott, hogy a növények sok alkálit bírnak meg, ha az a talajban egyenletesen van elosztva, míg ha a föld felszínén kivirágzik, a növényzetet tönkreteszi. Ha pedig a rendes öntözés alagsóvezéssel van kombinálva, a víz a poros csöveken elfolyik s a talajból kimossa, eloszlatja a sziksót s ezáltal nagy kiterjedésű oly területek válnak alkalmassá a termelés számára, melyek a produktív mező-

gazdasági művelés számára ugyszólván hozzáferhetetlenek voltak. Az amerikai mezőgazdaság framszerű gyors fejlődésének, amint a felsorolt példák mutatják, alapja nemcsak az óriási föld terület mely talajának humuszban gazdag östermő ereje, hanem az öntözés is, mely a szövetségi állam birtokpolitikájának legsikeresebb eszköze. Coloradó államban, a most bujatermékenységű Riverside, a Santa-Anna-River öntözési vízműve nélkül még ma is kulturálan, terméketlen, sivatagszerű, lakatlan pusztaság volna.

Amerika ifju mezőgazdaságának megizmosodása e téren is igen sokat köszönhet a kísérleti állomásoknak, melyek az öntözési rendszereket különböző talajokon állandóan tanulmányozták s a különféle gazdasági kultúrnövények termesztésébe bevált legalkalmasabb öntözési módokat népszerűsítették és terjesztik a farmerek között.

Néhány éve óta a kísérleti állomások vascsövek lefektetésével kísérleteznek. Az öntöző csatornahálózatot a vízmedencék fából készült nagy vezetők csatornáin keresztül táplálják, mely vezetők csatornák dombokon és hegyeken, alagutakon, mélység fölött, aquaductokon keresztül vezetnek az öntözendő területhez. A földszáncokkal szegélyezett siktáblák alatt vascsőhálózat van lefektetve, melynek felszínre vezetők csőnyílásai elzárhatók és nyithatók. Ezen öntözési mód bár költséges befektetést igényel, de általa a legideálisabb árasztás érhető el, mert az eddigi árasztásnál kevesebb vizet fogyaszt s mégis egyenletesebben nedvesít. E vascsőhálózat felszínre vezetők csőnyílásai két méter magas T betűhöz hasonló csövekkel szerelhetők fel, mely csövek felül egy-egy vízszintesen lefektetett, szűkülő nyílással bíró S alakú centrifugális körforgás végzésére alkalmas kétágú csövekben végződnek s ezek a beáramló vizet, annak nyomásától hajtva, esőszzerűen szórják szét. Ezen öntözési mód a sűrűn vetett növényfélék, tehát takarmány- és lisztesnövények öntözésére kiválóan alkalmas.

Washington államban, a Kaszkád hegység föl keletre, Chelan County déli részén terem a világ legszebb almája, körtéje, barackja, cseresznyéje. A „Wenatchee Water Power Co.” mielőtt az öntözési vízművet létesítette, egy acre föld örk ára 10 dollár volt, míg ma, midőn ezer és ezer waggon hordja az ott termett gyümölcsöket a nagy városok piacaira, egy acre föld ára 1200—1500 dollár. A Washington államban működő öntöző szövetkezetek mind meggazdagodtak, de meggazdagodott az öntözött vidékek népe is.

A „Gase Producer Irrigation Plant” telep, White Bluffs mellett, percenként a Columbia folyóból 5000 gallon vizet emel 80 láb magasba, mely viz hat mérföldes csövezetekben folyik az öntözendő vidékre.

Californiában San Franciscó és Los-Angeles

között a kietlen sivatag helyén, hol egykor a kaktusz tűzszínű s a yuccapalma fehér harang virága virított, ma narancs- és citromligetek között rohog a vonat. Itt is csatornán vezetik a vizet a messze hegyek forrásaiból. A csatornázás Californiát, melynek az öntözésre mely és növény-tápanyagokban gazdag talaja az öntözésre kiválóan alkalmas, paradicsommá varázsolta, zöldség-félékkel bevetelt hatalmas tábláin, óriási kiterjedésű gyümölcsösein füge- és banánültetvényein a csatorna vize cementmedrű patakokban folydogál keresztül-kasul úgy, amint azt az ültetvény, illetve művelési módja kívánja. Itt már a szorosan vett mezőgazdasági művelésről és termelésről fokozatosan áttérnek a kerti termelésre.

Az Unio azon területén, hol az aszály elleni küzdelemben a dry farminggal nem boldogulnak eléggé, fokozatosan és egyre nagyobbodó arányokban térnek át az öntözésre. A fokozódó természetes szaporodás s a növekedő bevándorlás újabb és egyre nagyobb földterületek művelését s a művelés alatt álló területek terméshozamának öntözés által fokozását követeli. Azon területek, melyek öntözésének természeti feltételei megvoltak és pedig a talaj mélysége és növény-tápláló alkatrészekben való gazdagsága, egyszerűsödő a fogyasztó piacok közelsége, vagy olcsó és jó közlekedési viszonyok miatt a birtoktestek földjáradéka magas, ott legtöbb öntözési vízművet létesítettek a magánosok és az érdekelt farmerek szövetkezetei. Hol a természeti és közgazdasági feltételek kevésbé voltak kedvezőek, de mégis az öntözési vízművet vállalkozás nyereséggel kecsegtetett, ott nagy tőkékkel rendelkező társaságok alakultak a vízművek létesítésére és pedig az United States Reclamation Service, az United States Indian Service, a Carey act stb., mely vállalatoktól a legszegényebb farmer is olcsón megvásárolhatja az öntöző vizet birtoka számára.

Az Egyesült Államok nagy részében aszályos, szárazföldi éghajlat uralkodik és pedig Coloradó, New-Mexicó, Montana, déli és északi Dakota, Nebraska, Idaho, Oregon, Kansas, Washington, Utah, Oklahoma és Texas államokban. Oly államokban tehát, melyekben az aszály uralkodik és magánosok, birtokosszövetkezetek s vállalkozók a kevésbé kedvező természeti és közgazdasági feltételek mellett öntözési vízművek létesítésére nem vállalkoznak, ott ismét maga az Unio tette agrárpolitikája feladatává a hidrotechnikai művek kiépítését a vasut építési politikájához hasonlóan. Amely arányban csökken a vízműépítési magán vállalkozás, ugyanolyan arányokban siet az Unio farmerei támogatására. Miután pedig most már a költségesebb területekre kerül a sor, az állam egyre nagyobb szabású feladatok megoldása előtt áll.

Körülbelül a magyar Alföld területe, 13-6 millió hektár az a terület, melynek a fokozatosan létesítendő vízművekkel öntözése újabban tervbe vétetett. Az állam által ezideig létesített vízművek a létezőknek ez idő szerint alig 20%-át teszik. A most elkészült tervek szerint az öntözött terület a terv végrehajtásáig évenként 2 millió hektárral gyarapodik. Az első 2 millió hektár terület öntözéséhez 480 km. fő-, 8000 km. hosszú mellécsatornák és megfelelő tápláló fő- és mellékárkok szükségesek. A vizet a hegyek völgyzárógáttakkal elsáncolt óriási vízforgó medencéi szolgáltatják a beléjük összegyűjtendő források és patakok vizéből. A medencék vize villany áramfejlesztő turbinákat hajt s a szükséghez képest szabályozható mennyiségben ömlik a fő- és mellécsatornákhoz az öntöző árkokba s egy termelési ciklus alatt 300 mm. vízréteggel lesz képes elborítani a 2 millió hektárt, melyen 14,000 szárazságtól sújtott farm változik át zöldelő kertté. Lehet-e ennél szebb állami feladat, mint néhány csatahajó árából sok százezer család jólétét, gazdagodását és boldogságát évszázadokon át biztosítani, mert hiszen a célok milliőinak eredője az az örök cél, hogy a bölcsek és koporsók között vándorló emberiség utairól a töviseket irtsuk.

Az Unio nem kíván az általa létesített vízművekben a magánvállalkozókéhoz hasonló arányban nyereszkedni, de rá sem fizet. A farmereknek, a bekerülési költség arányában, mérsékelt áron adja a vizet. Az állam politikai haszna az öntözési vízművek létesítéséből a népesedés, közgazdasági haszna pedig az, hogy a jómódú farmerek birtokai földjáradékanak emelkedésével egyenes arányban nő adóbevétele.

A gabonatermő vidékek öntözésére átlag 300 mm. víz van rendszerint előírányozva, mert hiszen a víz mennyiség a csapadék mennyiségétől, eloszlásától, tehát gyakoriságától, továbbá a talaj természetétől s a növény vízszükségletétől függ. A gabonafélék kis lombzatuk miatt életműködésükkel aránylag kevés vizet párologtatnak. A gabonafélék vízfelszívó képessége nagy s így esőből, öntözésből huzamosabb időre képesek a vizet felraktározni. Aterestző laza talajon a vegetáció alatt gyakrabban kell öntözni, mint kötött talajon. Azt is tapasztalták a farmerek, hogy ha egyik évben bővebben öntözték, egy következő év vízszükséglete kevesebb. A gabonaféléket száraz ősszel és tavasszal szokás öntözni, mert a virágzás és magképződés ideje alatt az öntözés rendszerint szünetel. Az öntözés gabonaféléknél az árasztó és rikkabban áztatós rendszerrel történik, mert a gabonafélék rendszerint kis eséssel bíró sík területen termelnek.

Az árasztó rendszerű öntözés kezelése igen egyszerű. A terület alacsony földhányokkal sze-

gelyezésén kívül csak kisebb rónázást igényel, mert a gabonatermő talaj rendszerint sík felülettel bír. Lassabban nedvesedő kötött talajnak kellő mélységre megáztatására mondhatni, hogy az áraszítás az egyedüli és legjobb rendszer. Főelőnye, hogy a talajból feloldott anyagot nem mossa el, mint a csörgedeztetés. Előnye az is, hogy a kártékony szaporca mezei egeret s más állatokat, rovarokat kipusztítja s ezáltal a vetést sok ellenségetől szabadítja meg. Az áraszító rendszerrel védekezhetni fagy ellen is, ha az egész vízréteg meg nem fagyása bizonyos. De ehhez persze sok víz kell.

Réteken az áraszítást csak addig üzik, míg a növényzet alacsony, mert a magas fű értékét az áraszítás az iszaplerakodás által csökkenti. Miután a csörgedeztetés méterenként legalább egy centiméter esést kíván, sík területen bár a kötött talajt kissé lehűti s a csörgedeztetésnél valamivel több vizet fogyaszt, mégis sokoldalú előnyeért legjobban kedvelik az áraszítást.

Az áztató rendszer a talaj felszívó képességén alapszik. A víz nem a talaj felületén át, hanem a hajcsővesség folytán oldalt, a duzzasztó zsilipes árkok falán keresztül jut a talajba. Kis esésű területeken szokták alkalmazni. Mintthogy trágyázó értéke nincsen, használata kevésbé kiterjedt, mint a trágyázó áraszítási rendszeré. A ritka sorokba ültetett konyhakerti és kapasnövényeknél alkalmazzák leginkább és pedig észéssel bíró talajon a barázdás rendszer szerint, mint a mi bolgár kertészeink. Előnyeként felemlíthető, hogy az áztató öntözés után a talaj felszíne nem cseresedik meg. Ez az előny csak a ritkán vetett, illetve ültetett növényeknél van meg s alig van jelentősége a sűrűn vetett, tehát árnyékos növényeknél.

A tengeri öntözése áztató, illetve barázdás rendszerrel történik, míg a misling ezzel nem öntöztethető, hanem áraszító és csörgedeztető rendszerrel.

A lucerna, az Alföld e megbecsülhetetlen takarmánynövénye s más takarmánynövényfelek, szintén áraszító és csörgedeztető rendszer szerint öntöztetnek. A talaj felszínéhez közel áramló talajvizből a lucerna mélyre nyúló erős gyökérzete által még szárazság esetén is táplálkozni képes. Mivel az aszályos éghajlat uralma alatt a talajvíz rendszerint mélyre húzódik, ily vidéken, dacára annak, hogy a lucerna a szárazság ellen kevésbé érzékeny s az állandó nedvesség kiöli, mégis a mérsékelt, de gyakori öntözés iránt igen hálás. Idahóban 5—7-szer kaszálják s kaszálás után holdanként 200—250 köbméter vízzel öntözik.

A csörgedeztető rendszer, mely a ritka sorvetésű dohány, tengeri, répa, szőlő, komló és gyümölcsös öntözésénél van leginkább elterjedve,

sík vidéken költséges rónázást igényel s ezért, bár az áraszítáznál kevesebb vizet fogyaszt, rendszeren drágább az áraszító rendszernek. Mintthogy a vízszintes folyókák kimerése csak pontos műszerekkel történhet s azok jókarban tartása és az öntözés sok gondot, fáradságot, szakértelmet igényel, csakis magasabb képzettségű gazdának való. Mindezek miatt az áraszítórendszerű öntözés olcsósága, egyszerűsége, trágyázó képessége miatt a csörgedeztető rendszernél alföldi viszonyainkhoz inkább alkalmazkodik s megfelelőbb.

A rizstermelés például el sem képzelhető áraszító öntözés nélkül. Kötött talajon, ha a nyári éghajlat elég meleg, a rizs mindenütt termelhető. Hazánkban ez idő szerint alig 1—2000 holdon termelik, de ha valamikor az Alföldet csatornák vize öntözi, termelésére nagy jövő vár. Az Alföldön a rizsnek megfelelő kötött talaj rendelkezésre áll, a szeptember hónap, melynek közepére a rizs beérsi ideje esik, elég meleg és mert a rizs állandóan sekély vízzel borított talajt kíván, termeléséhez csupán a víz volna szükséges. A rizstermelés sok vizet igényel. Vetés után, ha a gyökérzete megerősödött, 10 cm. s növéssével arányban 20—35 cm. vízréteget kíván. Ily öntözés pedig csakis az áraszító rendszerrel történhetik. Miután csigák és vízirovarok már a rizsmagot s a szenge növényt is megtámadják, ezeknek kiirtása végett szükséges a vízréteg többszöri lecserolása s az ültetmény rövid időre szárazza tetele. Ily szárazza tétel ideje a gyomok irtására is legalkalmasabb. A rizstermelés tehát állandóan és pedig sok vizet igényel. Alföldünkön holdanként átlag 20 q. rizs terem, mely osztja a magyar buza kiváló minőségét s e tekintetben az olaszországit megelőzi. Az elmondottakból megállapítható tehát, hogy az Alföld öntözése esetén a legnagyobb szerep az áraszító rendszerre vár.

Hol a talajnak méterenként egy centiméter esése meg van, alkalmazható a rétöntözésnél is a csörgedeztető rendszer, de ahol mint az Alföld legnagyobb részén, hiányzik a minimális lejtés is, mely a vizet sulya által hajtja, legcélszerűbb az áraszító rendszer, mert a rét tömött gyepszövege nagyobb mennyiségű s huzamos öntözést kíván. Alföldünkön a legjobb széna ma is ott terem, hol a Tisza őszi-tavaszi áradása a mély fekvésű rétek nedvesítéséről, sőt trágyázásáról is jószántából gondoskodik és pedig épen jókor, midőn a tenyészetet téli álmából a tavaszi verőfény megújulásra még nem serkentette s a rét növényzete legkisebb a fejlődést hátráltató vagy kárt okozó hatás nélkül fosztható meg a levegőtől. A víz alatti rét növényzete a tavaszi meleg nap-sütésre sem indul fejlődésnek, mert ezt a víz által lehűtött talaj akadályozza meg.

Az Alföld jövődöbéli mezőgazdaságára nézve

óriási fontossága és alig méltányolható nagy előny, hogy a Duna és Tisza ősszel és kora tavasszal bír a legnagyobb víztömeggel és a legdurább iszapartalommal, mert az öntözés legelső alkelléke a sok víz s ennek óriási, alig értékelhető előnye a dus iszapartalom, mely nemcsak az öntözött terület földjárdékát fokozza, de egyúttal az évenkénti bő termés biztosítéka is. A növény tápláló anyagokban leggazdagabb talaj mivelt ér, ha oldó nedvesség híjján a növényzet belőle — mint a kincses lánán éhező fősvény — nem táplálkozik; másrészt termő erőben szegény, kiélt, sovány talaj mesterséges trágyázás nélkül, iszapalannal vízzel öntözve, nem terem. A víz és a trágya egy a gazdag aratással, a jóléttel, a boldogsággal. És mert az öntözött talaj nagy termést ad, trágyázás nélkül gyorsan kimerülne, a víz értéke tehát iszap tartalmával egyenes arányban fokozódik.

Amennyiben a kevesebb szilárd alkatrészt tartalmazó víz oldó képessége nagyobb, a víz oldó képességének fontossága a szikes és sós területek kimosásánál lép előtérbe, hol a talajnak a növényzet életműködésére károsan ható anyagait könnyebben feloldja, azt magával viszi, esetleg, ha a talaj laza, vízáteresztő, a mélybe sodorja, hol azokat a talajvíz áramlatai szétoszlatják. Az pedig a németországi kísérletekkel beigazolt tény, hogy a növény sok alkálit eltűr, ha az a talajban aránylagosan eloszlik s nem gyűl össze a talaj felszínén, mint az Alföldön a szikso.

Az öntözésre szolgáló víz sohasem lehet egészen tiszta, hiszen a hó- és esővíz köbmétere is tartalmaz 2—3 gramm salétromot és ammóniakot. A források, patakok, folyók vízében már sok ásványi alkatrész és szerves anyag van. A Tisza és Duna vize tavaszi áradáskor köbméterenként 1 kgr. iszapot tartalmaz. A Duna iszapos vízében 3·75 gramm, sőt ennél több az ammóniák, míg nitrogén s foszfor csak igen kevés. A Nilus iszapja 1·80% foszforosavat, a Tisza iszapja 2·50% kálit tartalmaz. Ha számítjuk az évi termés által a talajtól elvont tápanyagokat s a víz trágyázó képességét, az eredmény az, hogy ha a termés által elvont tápláló alkatrészeket öntözéssel kivánjuk pótolni, úgy igen nagy mennyiségű vizre, illetve kevesebb, de igen iszapos vizre van szükségünk. Ily nagy víztömeg gyors mozgása a televény réteg állagát veszélyeztetethetné, de semmi esetre sem a rétek sűrűn egymásba fonódó tömött pázsit gyökérszöngyegét s a réteket levezényregetét. Az előadottak miatt tehát a rétekek iszapos vízzel történő bő trágyázására az Alföldön a lehetőség meg lesz. Ez a körülmény nagy jelentőséget képvisel s a mezőgazdasági fejlődésnek méreteiben alig kiszámítható tag perspektíváját tárja eléink. Az Alföld öntözésének

megvalósulása esetén a rétművelés óriási lendületet vesz s vele együtt az intenzív állattenyésztés. Főleg a mezőgazdasági ipar. A tehenészet maga után vonja a hussértés fokozott tenyésztését. Az állati trágya szántóföldjeink termőerejét és képességét fokozza, végül mindez az Alföld népét a nemzeti vagyonosodás útjára tereli.

Az esővíz ősszel az erdős, hegyes, hullámos vidékeken csak kiserészen szivárog a talajba, míg nagyrésze a talaj felületlen fut végig s a felület televényét feloldja, a bomlásnak induló növényzet s falevél anyagát magába felveszi s ez értékes tápanyagokkal dagasztja a patakok és folyók. A rétek öntözése ősszel nemcsak a talaj víztartalmát, de a rételemző képességét is növeli. Az utolsó sarju le-, illetve betakarítása és legeltetés után kedzhető a rételemző öntözése s trágyázása és folytatható a körülményekhez képest akár beteken át. Ha az idő kedvező, szikkasztás végett a lecsapolásról is kell gondoskodni, kivált kötött talajon. Ha öntözésközben a hideg beköszöntene, a lecsapolás gyorsan történjen. A jég alatti víz leeresztése után maradó vékony jégtréteg védi a rételemzőt a fagy ellen, de a lassan olvadó vástag jégtréteg alatt a tavaszi napagárra megújuló növényzet levegőtől elzárva megfullad s elpusztul.

Az őszi öntözéssel vízzel és iszappal telített talaj gyorsan fejlődő tömött pázsitot nevel. A kora tavaszi öntözés hosszantartó nem lehet, mert különben a növényzetben kárt okozna. Majdától az öntözés csak akkor fogyanatosítandó, ha a növényzetnek vizre van szüksége. Kaszálás előtt, ha a rételemző kezd, a rendszer öntözés szünetel s csak egy gyenge áraszítás, vagy csörgezetelés célszerű, egyrészt azért, hogy a széna puhább, helyesebben izletesebb és kellemesebb eledelül szolgáljon, másrészt, hogy a kaszálás könnyebben történhessen a növényzet víztartalmának növekedése miatt. Áterestő, laza talaj rövidebb időn át nagyobb víztömeggel, kötött talaj hosszabb időn 2—3 napon át kevesebb vízzel öntözendő. A termő erőben gazdag talaj réteje gyorsan megújul és bő termést ad. Ilyen rételemző még lanyházó esős időben is öntözendő. Ha csak 10 cm. víztréteget számítunk, akkor is egy katasztrális hold öntözéséhez 500 köbméter víz kell. Ennyi vizet pedig egy nagy záporos sem adhat. A csurgó s levezető árkok jókarban tartása a víz gyors levezetése miatt szükséges.

A rételemző gyakori bő természetben a talajtól elvont növényi tápanyagok még iszapos vízzel öntözés esetén is big, vagy érett istálló- és műtrágyával, superfoszfáttal, thomassalakkal, vagy vízzel hígított fekáliával, poudrette-el pótolandók, hogy a rételemző más és táplálób szénát teremjen, mert a rételemző termőképessége öntözés esetén is a talaj termő erejétől függ. Sajnos, de

való, hogy az Alföld gazdái a szénát gyűjteni szeretik, de a rétről kazalba rakott szénában elbordított tápanyagokat a talajnak vissza nem adják, pedig, hogy hasonlaltal éljek, a tehenet nemcsak fejni, de etetni is kell.

A rét szénája igen értékes takarmány, mert azt úgy a ló, mint a szarvasmarha és juh nagyon szereti épen a benne előforduló sokféle növényfajták küiönböző ize miatt.

(Vége köv.)

## HIRROVAC.

— **Fegyvert, tartók figyelmébe.** Felhívhatnak mindazok, akik vadászatra használható löfegyverek birtokában vannak, hogy fegyvereiket az 1914—15. évre június hó folyamán a városi adóhivatalnál (Városháza I. em. 30. sz. szoba) a hivatalos órák alatt — a törvényes követelmények terhe mellett — jelentsék be. Városi adóhivatal.

# TÓTH GYULA

vaskereskedése Debreczen,

a városháza sarkán.

**Konyhaberendezés,  
háztartási eszközök.  
Peronospóra permetezők. Kénpor fuvók. oooooo**

## Kertipadok és butorok nagy választékban.

☛ TELEFON 29. SZÁM. ☛

## Mirdetések felvételek a kiadóhivatalban.

10,222—914.

### Árverési hirdetemény.

Debreczen sz. kir. város Tanácsa közhírré teszi, hogy a város tulajdonát képező alább megnevezett üzlet- és lakhelyiségek bérbeadására a f. évi június hó 23-ik napján azaz-kecden del-előtt 9 órakor a Városháza nagytanácsstermében nyilvánvos árverésen fog megtartatni.

1. Piac-utca 26—28. sz. bérházban levő 2., 3., 4., 5. sz. üzlethelyiség. Kikiáltási ár 15,000 korona; 1914. november 1. napjától 1920 április 30. napjáig terjedő időre.

2. A városi zeneiskola épületében (Vár-u 1.) levő Reiter Herman bérletében állott üzlethelyiség. Kikiáltási ár 1000 korona; 1914 augusztus hó 1. napjától 1917 április 30. napjáig terjedő időre.

3. A városi zeneiskola épületében (Vár-u 1.) levő, a Vár-utcára nyiló üzlethelyiség. Kikiáltási ár 500 korona; 1914 augusztus hó 1. napjától 1917 április hó 30. napjáig terjedő időre.

4. A Simonffy-utca 1. sz. bérházban levő 4. sz. lakás. Kikiáltási ár 1200 korona; 1914 augusztus hó 1. napjától kezdve 1917 április hó 30. napjáig terjedő időre.

Árverés alkalmával a kikiáltási ár 10%-a az árverés napján az árverelő bizottságnál készpénzben leteendő.

Az árverési feltételek a számvevőésnégl a hivatalos órák alatt (8—1-ig) megtekinthetők.

\* Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1914 június hó 8-án tartott üléséből.

A városi Tanács.

11,839—914.

### Mirdetemény.

Debreczen sz. kir. város Tanácsa közhírré teszi, hogy a város házipénztárának és az általa kezelt alapoknak 1913. évi zárszámadása elkészült, s az az 1886. XXI. t.-c. 17. §-ához képest az 1914. évi június hó 9. napjától kezdődőleg 15 napi közszemlére kitetett a város számvevői hivatalánál (Városháza I. emelet 9. sz.) ahol is az a hivatalos órák alatt 8—1-ig megtekinthető.

Erről a város adózó lakosságát azzal értesíti, hogy a zárszámadásra vonatkozó netaláni észrevételek a zárszámadást tárgyaló törvényhatósági bizottsági közgyűlés napját megelőzőleg 5 nappal írásban a városi Tanácshoz adhatók be.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1914 június hó 8-án tartott üléséből.

A városi Tanács.